

Derleme (Review)

Sayı 1 Cilt 1: 1-4 / Ocak 2018

(Volume 1 Issue 1: 1-4 / January 2018)

FARKLI BİR MESLEK GRUBU; ACİL YARDIM VE AFET YÖNETİCİLERİ

Galip USTA¹, Kemal TORPUŞ^{2*}

¹ Artvin Çoruh Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, 08000, Artvin, Türkiye

² Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin Meslek Yüksekokulu, 08000, Artvin, Türkiye

Gönderi: 19 Aralık 2017; **Yayınlanma:** 22 Ocak 2018

(Submission: December 19, 2017; **Published:** January 22, 2018)

Özet

Türkiye'deki; Acil yardım, afet yönetimi, itfaiye hizmetleri Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslandığında farklı yönetim başlıkları altından sunulmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinde ise durumun farklı olarak tek numara sistemi üzerinden yürütüldüğü görülmektedir. Bu farklılığın giderilmesi amacıyla, 2005 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu bünyesinde "Acil Yardım ve Afet Yönetimi" lisans bölümü açılmış ve öğrenci alımına başlamıştır. Bölüm müfredatı; Sağlık Bilimleri (Acil Tıp ve Halk Sağlığı), Yönetim Bilimleri, Eğitim Bilimleri, Teknik Bilimler ve diğer alanları kapsayan dersleri içermektedir. Bölümün sivil toplum temsilcisi olarak 2011 yılında kurulan Acil Durum ve Afet Yönetimi Derneğinin [2015 yılında isim değiştirilerek Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği (AYAYDER) adını almıştır] girişimleri ile birlikte Acil Yardım ve Afet Yönetimi lisans mezunlarının unvan sorunu Yükseköğretim Kurulunun vermiş olduğu kararlarla çözüme kavuşmuştur. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 2015 yılında üniversiteler arası kurul görüşü ile bölüm müfredatında yer alan medikal kurtarma derslerinin varlığını göz önüne alarak, Acil Yardım ve Afet Yönetimi mezunlarının, "Acil Yardım ve Afet Yöneticisi" ünvanını kullanmalarını uygun görmüştür. Bölümün kuruluş amacından yola çıkarak Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği tarafından I. ve II. AYAY Eğitim-Öğretim çalıştayları düzenlenerek, görev tanımları, müfredat çalışmaları, istihdam alanlarına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Düzenlenen çalıştaylar sonucunda Acil Yardım ve Afet Yöneticilerinin görevleri, istihdam alanları ve bölümün çerçeve eğitim programı belirlenmiştir. Bu yazıda, Acil Sağlık Hizmetleri, Afet Yönetimi ve İtfaiye alanlarında farklı bir meslek grubu olarak ortaya çıkan Acil Yardım ve Afet Yöneticilerinin, istihdam alanları ve görevleri hakkında bilgi verilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Acil yardım, Afet yönetimi, Acil sağlık, Afet, İtfaiye

A Different Professional Group; Emergency Aid and Disaster Management

Abstract: Turkey; emergency aid, disaster management and firefighting services are presented under different management headings when compared to European Union countries. Unlike Turkey, in the European Union countries, it is noted that emergency is handled with a single number system. In order to overcome this dissimilarity, "Emergency Aid and Disaster Management" undergraduate program of School of Health at Çanakkale Onsekiz Mart University was opened in 2005 and started to accept students. Department program involves Health Sciences (Emergency Medicine and Public Health), Management Sciences, Educational Sciences, Technical Sciences and other fields. With the initiative of the Association of Emergency and Disaster Management, which was established in 2011 as

a civil society representative for this department, which was renamed in 2015 as Emergency Aid and Disaster Management Association (AYAYDER), the title problem of the graduates of the Emergency Aid and Disaster Management department has been solved by the decision of the Council of Higher Education. The Council of Higher Education has approved the use of the title "Emergency Aid and Disaster Manager" by the graduates of Emergency Aid and Disaster Management department, taking into consideration the opinion of the Interuniversity Board in 2015 and the existence of medical rescue lessons in the curriculum of the department. Departing from the motivation for the establishment of the department, the Association of Emergency Aid and Disaster Management organized the 1st and 2nd AYAY Education-Training workshops, and works on job description, curriculum and employment areas were carried out. As a result of the workshops organized, Emergency Aid and Disaster Managers' duties, employment areas and framework training program for the department were determined. This article aims to provide information on Emergency Aid and Disaster Managers' missions and employment areas, which emerges as a different professional group in the Emergency Health Services, Disaster Management and Firefighting fields.

Keywords: Emergency aid, Disaster management, Emergency health, Disaster, Fire fighting

*Corresponding author: Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin Meslek Yüksekokulu, 08000, Artvin, Türkiye

Email: torpus@artvin.edu.tr (K. TORPUŞ)

1. Giriş

Ülkemizdeki; Acil yardım, afet yönetimi, itfaiye hizmetleri Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslandığında farklı yönetim başlıkları altından sunulmaktadır. Günümüzde acil yardıma ihtiyaç duyan bireyler, olayın şekline göre farklı birimleri arayarak hizmet almak durumundadırlar. Avrupa Birliği ülkelerinde hizmet sunumu tek numara üzerinden gerçekleştirilmektedir (Erdem ve Hüşan, 2017). Afet yönetimi, tıbbi müdahale, itfaiye ve rehabilitasyon çalışmalarının aynı düzlem üzerinde birleştirilmesi ve sunulması, farklı disiplinlerin bir araya getirilmesi suretiyle, formal bir eğitim sistemi içerisinde verilebilir (Maya ve Çalışkan, 2016). Farklı çalışma alanlarına sahip kurumların tek elden hizmet sunabilmesi, bu alanlarda bütünlük eğitim almış bireyler tarafından gerçekleştirilebilir. Bu ihtiyacın giderilebilmesi için ilk olarak 2005 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu bünyesinde, Acil Yardım ve Afet Yönetimi lisans bölümü açılmış ve öğrenci alınmaya başlamıştır (Erdem ve Hüşan, 2017; Anonim, 2017a; Anonim, 2017e). Bölüm bünyesinde sağlık bilimleri, yönetim bilimleri, eğitim bilimleri, teknik bilimler ve sınırlı olmak üzere diğer alanlardan birçok ders bulunmaktadır (Anonim, 2017a; Anonim, 2017e). Bölümün ilk iki yılı özellikle Acil Sağlık Hizmetlerine yönelik, son iki yılı ise yönetim, eğitim ve teknik bilimlere yöneliktir. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 2015 yılında üniversiteler arası kurul görüşüyle birlikte, bölümün medikal kurtarma derslerini içermesi nedeniyle Acil Yardım ve Afet Yönetimi Mezunlarının, "Acil Yardım ve Afet Yöneticisi" unvanını kullanmalarını uygun görmüştür (Anonim, 2017a; Anonim, 2017e). Bölümün sivil toplum temsilcisi olan Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği (AYAYDER) akademisyenlerin ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla I. ve II. AYAY Eğitim-Öğretim çalıştayı gerçekleştirilmiştir (Şekil1 ve 2). Çalıştay sonuç raporlarına bakıldığında Acil Yardım ve Afet Yöneticisinin tanımsal ifadesi yapılmıştır. Acil

Yardım ve Afet Yöneticisi, Üniversitelerin Sağlık Bilimleri Fakülteleri/Yüksekokullarında bulunan Acil Yardım ve Afet Yönetimi lisans programlarından başarı ile mezun olan; afet ve acil durumların yönetilmesine ilişkin temel bilgi ve becerilere sahip olan, hazırlık ve zarar azaltma faaliyetlerini organize eden, stres altında mevcut kaynakları doğru kullanabilen, müdahale aşamasında hastane öncesi alanda arama, kurtarma, tıbbi müdahale ve tıbbi tahliye işlemlerini organize eden, yöneten, görev aldığı kurumların acil yardım ve afet yönetimi ile ilgili iş ve eylemleri sevk-idare eden profesyonel sağlık meslek mensubudur şeklinde tanımlanmıştır (Anonim, 2017a, Anonim, 2017e).

Şekil 1. Uygulama Resimleri (Anonim, 2017c)

Şekil 2. Uygulama Resimleri (Anonim, 2017d)

2. Görevler

Acil Yardım ve Afet Yöneticisi alanına özgü araç-gereçleri kullanmak suretiyle aşağıdaki belirtilen görevleri yerine getirir (Anonim, 2017e).

Eğitim süresi boyunca kazanmış olduğu bilgi, beceri, tutum çerçevesinde, bilimsel ilke ve yöntemleri temel alarak toplumun afet ve acil durum kaynaklı sağlık sorunlarına, yönelik koruyucu sağlık tedbirlerini alır;

Hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinin yönetiminde; triaj, acil tıbbi müdahale, güvenli ve uygun nakil, haberleşme ile kayıt işlemlerinin yapılmasını sağlar;

Olay yeri yönetimi sağlar;

Klinik triaj işlemini yapar;

Temel ve ileri yaşam desteği uygulamalarını yapar;

Acil olgularda acil bakım girişimini yapar;

Travma stabilizasyonu sağlar;

İnvaziv girişimlerde bulunarak uygun sıvıların takılması sağlar;

Hastayı monitörize eder, ritmi değerlendirir ve acil bakımını yapar;

Vital bulguları alır ve sonuçlarını yorumlar;

Oksijen uygulamasını yapar;

Komuta kontrol merkezlerine gelen çağrılar değerlendirilmek suretiyle ilgili birimlerin yönlendirilmesini ve koordinasyonunu sağlar;

Acil durumlarda sağlık hizmetlerinin planlanmasını ve koordine edilmesini sağlar;

Acil ve afetlerde sağlık hizmetlerine ait birimlerin faaliyetlerini planlar, izler ve denetler;

Acil durum ve afetlerle ilgili konularda çalışan meslek mensupları tarafından gerçekleştirilen uygulamaları planlar, izler ve denetler;

Biriminde görev alan personelin çalışma konusu ile ilgili eğitimleri planlar, uygular ve denetler;

Bireylerin doğa veya insan kaynaklı risklere karşı bilgilendirilmesi ve korunması için gerekli tedbirlerle yönelik eğitimler gerçekleştirir;

Kurum ve Kuruluşların bütünlük afet yönetim sisteminin dört evresine ilişkin çalışmaları planlar, uygular ve denetler şeklinde belirlenmiştir.

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Lisans mezunlarının, Acil Yardım ve Afet Yöneticisi olarak çalışabilecekleri muhtemel istihdam alanları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir (Anonim, 2017a; Anonim, 2017b; Anonim, 2017e).

1. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
2. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Başkanlığı Eğitim Merkezi (AFADEM)
3. İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri
4. Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğüne Bağlı Birimler
 - 4.1. Afet ve Acil Durum Yönetim Daire Başkanlığı,
 - 4.1.1. Sağlıkta Afet Koordinasyon Merkezi (SAKOM)
 - 4.1.2. Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi (UMKE)
 - 4.1.3. Yurtiçi ve Yurtdışı Operasyonlar birimi
 - 4.1.4. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer, Patlamalar
 - 4.1.5. Sağlık Afet Planlaması Birimi
 - 4.1.6. Psiko-Sosyal Destek Birimi
 - 4.1.7. Çevre Sağlığı ve Risk Grupları Yönetimi
 - 4.2. 112 Acil Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı
 - 4.2.1. Kara Ambulans Hizmetleri ve İl Ambulans Hizmetleri
 - 4.2.2. Hava Ambulans Hizmetleri
 - 4.2.3. Deniz Ambulans Hizmetleri
 - 4.2.4. Acil Sağlık Hizmetleri Koordinasyonu (ASKOM)
 - 4.3. Lojistik ve Teknik Hizmetler Daire Başkanlığı
 - 4.3.1. Afet Lojistiği, Depo Yönetimi ve Yardımlar
 - 4.4. Eğitim ve Projeler Daire Başkanlığı
 - 4.4.1. Acil Sağlık Eğitimleri Birimi
 - 4.4.2. UMKE ve Afet Eğitimleri
 - 4.4.3. İlk Yardım Eğitimleri Birimi

4.5. İzleme Değerlendirme Daire Başkanlığına

4.5.1. İstatistik ve Epidemiyoloji Birimi

4.5.2. Koordinasyon

5. İl Sağlık Müdürlükleri Bünyesinde

5.1. 112 Komuta Kontrol Merkezi ve istasyonlar

5.2. Afetlerde Sağlık Hizmetleri Şube Müdürlüğü

6. Büyük Şehir Belediyeleri Afet Koordinasyon Merkezlerinde (AKOM)

7. İtfaiye Teşkilatları Eğitim Merkezlerinde

8. Acil Yardım ve Afetlerle ilgili Sivil Toplum Kuruluşları olarak belirlenmiştir.

3. Sonuç

Acil Sağlık, afet Yönetimi, itfaiye hizmet sunumlarının tek çatı altında yürütülmesinden doğabilecek nitelikli personel ihtiyacının karşılanması noktasında kurulan Acil yardım ve Afet Yönetimi bölümü bu konuda tek olma özelliğini taşımaktadır. Bölümün sivil toplum temsilcisi olan Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği (AYAYDER) ilgili kurumlarla görüşmeler yapmış ve birçok çalıştay düzenlemiştir. Bu çalışmalar sonucunda ünvan (Acil Yardım ve Afet Yöneticisi), görev tanımları ve istihdam alanları belirlenerek çerçeve eğitim programı oluşturulmuştur.

Bu çalışmaların ve çalıştayların sonuç raporları incelendiğinde, hastane öncesi acil sağlık, afet yönetimi ve itfaiye alanlarında gelişimi takip eden, yönetsel gücü gelişmiş alanında donanımlı yeni bir meslek grubunun ortaya çıktığı görülmektedir.

Kaynaklar

- Maya İ, Çalışkan C. 2016. Dünyada lisans derecesi düzeyinde afet eğitimi ve öğretimi yapan programların değerlendirilmesi ve Türkiye örneği. *Turkish Stud*, 11(9): 579-604.
- Erdem G, Hüşan UH. 2017. Ülkemizde bir ilk: Acil yardım ve afet yönetimi lisans programı. <http://www.emu.edu.tr/aelci/yvkb06/ulkemizde-bir-ilk.doc> (Erişim: 01.05.2017).
- Anonim, 2017a. <http://ayayder.org/tr-tr/alt-sayfalar/207/acil-yardim-ve-afet-yoneticisi-kimdir> (Erişim: 25.05.2017).
- Anonim, 2017b. <http://meslektenbilgiler.blogspot.com.tr/2016/08/acil-yardim-ve-afet-yoneticisi-ne-is.html> (Erişim: 30.05.2017).
- Anonim, 2017c. http://rizeanadolusaglikmesleklesesi.meb.k12.tr/tema/icerikler/acil-yardim-ve-afet-yonetimi-ayay-gezimiz_1903402.html (Erişim: 30.05.2017).
- Anonim, 2017d. <http://www.osymkilavuzu.com/acil-yardim-ve-afet-yonetimi-taban-puanlari-2/> (Erişim: 30.05.2017).
- Anonim, 2017e. <http://ayayder.org.tr>. (Erişim: 30.05.2017).